

AMERIKOS LIETUVIS

LITHUANIAN AMERICAN

No. 13 Vol. I.

WORCESTER, MASS., 21 d. Gruodžio (Dec.), 1911 m.

5 cents per copy Metas I.

LINKIME VISIEMS LINKSMŲ KALEDU

GLAD TIDINGS OF GREAT JOY
FROM PAINTING BY PLOCKHORST

Kalėdos Viduriniuose Amžiuose

Viduriniuose amžiuose Kalėdos buvo šventos su labai didelėmis iškilėmis. Šventė prasidėjo Kalėdų vakare ir tęsėsi iki Trijų Karalių, (6 sausio.).

Per tą laiką, visur tik buvo linksmybė ir džiaugsmas, dainos, šokiai ir žaislai. Didelės svetainės turtingųjų buvo plačiai atdaros; ilgi stalai, nukrauti visokiais valgiais ir gėrymais stovėjo dieną ir naktį parengti ir kas tik atėjo, galėjo sėstis ir valgyt.

Kalėdų ryte, ponas dvairo, su savo pačia ir vaikais, išnešdavo dovanas, drapanų, pinigų, vaistų mėšos ir t. t., savo samdininkams ir elgetoms apylinkių. Ir varguoliai, kurie per visą metą buvo labai skriaudžiami, labai sunkiai ir biednai gyveno, nors per tas dvi savaites privalgė užtektinai, susiildė ir pažino šiek tiek linksmumo.

Suprantamas dalykas, kad jie laukė tų švenčių kaip kaliniai laukia paliuosavimo ir kad "Kalėdos" buvo už-

žavėtinas žodis kuris lyg ir šviesi žvaigždutė tamsioj naktėje jų vargų davė jiems viltį ir kantrumą kęsti visas sunkenybes.

Per visą metą, ilgas stalias svetainėje, kur ponas valgė su savo samdininkais, buvo padalytas į dvi dalis, dalis pono, jo šeimos ir jo bendrų, ir dalis samdininkų. Dėžutė druskos parodė kur buvo perskyrimas. Kalėdų laike toj dėžutė buvo atimta — idant parodyti, kad per šventes, visur turėjo būti lygybė.

Per Kalėdų šventes, viduriniuose amžiuose, karaliai dėvėjo karunas ir plokščius šarmeno kailio. Per Kalėdas jie daugiausiai laikė didelius susirinkimus, iš klausė nuskriaustų skundus ir bandė atitaisyti jų skriaudas. Labai daug karalių buvo apkarunavoti Kalėdų dieną pradėdant su Karoliu Didysiu, kuri Popiežius Leonas apkarunavojo imperatorium romiečių, Kalėdų diena 800 m.

Viduriniuose amžiuose bu-

vo gana daug žingeidžių kalėdinių papročių, ypač Anglijoj. Vienas paprotis buvo, visai dvaro šeimynai, ponams, svečiams ir samdininkams, sėstis apie milžinišką ugnvietę kur povaliai degė didelis "Yule log" t. y. Kalėdų rastas, ir pasakoti istorijas apie vėles, iki visų plaukai atsistojo ant galvų iš baimės.

Kitas labai dailus paprotis, kuris dar ir šiandien praktikuojama Anglijoj, buvo jaunesniams tarnams, merginoms ir vaikams, eiti bureliais per miestą anguriniuose amžiuose, karaliai dėvėjo karunas ir plokščius šarmeno kailio. Per Kalėdas jie daugiausiai laikė didelius susirinkimus, iš klausė nuskriaustų skundus ir bandė atitaisyti jų skriaudas. Labai daug karalių buvo apkarunavoti Kalėdų dieną pradėdant su Karoliu Didysiu, kuri Popiežius Leonas apkarunavojo imperatorium romiečių, Kalėdų diena 800 m.

Dar viens paprotis buvo, kad ukininkas ir jo šeima eitų per sodus, pasveikindami vaisių medžius, ypač obelis, išpildami truputį korbšto, pasaldinto vyno arba midaus apie jų šaknis. Žmonelės tikėjo kad del padėkos už tokia garbę joms padarytą, obelis duos daug vaisių ateinančią metą.

Didžiosios Šventės ir Mes.

Apsisuko gyvenimo ratas ir jau baigiasi šis 1914 metas. Nesučiupamai laikas bėga nepalikdamas paskui save jokio pėdsakio. Rodos dar vakar kalbėjome apie šių metų pradžią; planavome ir svarstėme, ką turėsimė bėgyje metų veikti. Štai ties slenkščio stovi šis metas. Gal dabar klausimės, ar išpildėme darbus. Žinoma, yra tokių, kurie gerisi, džiaugiasi praėjusiu metu ir atliktais darbais. Nestokuoja ir tokių, kurie daug paketino daryt, bet mažai nuveikė. Vienok čia nerašau metų apžvalgos, todėl ir nekalbėsiu apie pereitų metus. Mat, kas praėjo, tas dingo; kas dar ateis, tas mus. Tad nėra ko sielvartauti praėjusiu laikų. Gėriaus reik žiūrėti ateitin.

Ateitin žvelgdamas, nusprendžiau išreikšti tulas mintis apie didžiąsias šventes ir mus.

Didžiosios šventės sujūdi na žmoniją iš pat pamatų. Dabar visos pramonės įstaigos uždaro vaizbos knygas ir vėl naujas atverčia. Šios šventės pridūoda naujos energijos, drąsos ir pasišventimo, kiekvienam asmeniui, kuris, laimingai ar nelaimingai praleidęs metus, vėl nori iš naujo šitą veikti. Didžiosios pabaigos metų šventės taipgi turi atsiliiepti ir į Amerikos lietuvius. Jei niekur nežengsime, nieko ypatingo nebandydysime veikti ateinančią metą, — tai nors turėkime vyriškos drąsos pažvelgti bei pamąstyti apie veiktinus daiktus. Ateinančiais metais štai ką mes turėtume išpildyti: —

Liaudžiai pirmon vieton reikėtų paratinti smukles ir smuklininkų įtekmę. Juokinga? Visai ne! Tik žvilgtėkime, kokius vaisius smuklės lietuviams suteikia, o tada suprasime, kodėl smuklės yra žmonijai būdingos. Toliau kiekvienas mokas skaityti lietuvių, turėtų išsirašyti, užsiprenumeruoti bile kokį laikraštį arba žurnala. Tai daro kiekvienas apšviestas žmogus, tik kažin kodėl tarp lietuvių tas dar nevisiškai praktikuojama. Gal kas pasakys, kad nėra laiko skaityti, nė pinigų prumeravimui. Apie laiką, geriau nieko nesakysiu. Apie pinigų, atrėšiu seną, bet protinę patarėlę, butent: "Kas skaito ir rašo, tas duonos nepraso."

Rupinkimės savo šalies, Tėvynės — Lietuvos reikalais. Prigulėkime prie didžiųjų ir pažangiųjų organizacijų ir auginkime jas narių skaičiumi. Lankykime teatrus, paskaitas, prakalbas ir knyginus. Žodžiu, nebukime pasyviais kiekviename kulturiniame judėjime. Dalyvaukime ir žingėdaukimės visų tuo, ką mes turime, ir ką įstengiami parupinti. Aplamai, tiek tegeidžiu iš paprastosios liaudies.

Inteligentijai priderėtų susiorganizuoti vienon kulturinėm draugijon ir sutraukti visas mūsų žinijos spēkas bendram apšvietos,

kultūros ir pažangos darbui. Apšviestunijai reikia pasirūpinti geresne mūsų visokių draugijų tvarka. Žiemės metu pridera mums įsteikti didesniuose miestuose reguliaries paskaitas bei pralekijas. Turime pasirūpinti knygynais ir jų atsakančia tvarka bei vedimu ir užžiūrėjimu. Ypač nors kokiais budais turime sutvarkyti esančias mokyklas ir kuodaugiausiai naujų stegti.

Laikraštijai velyčių vieno dalyko: nekerštauti, nesipavardžiuoti, apleisti ypatas, o kalbėti apie dalyką bei dalykus.

Butų malonu, kad didesnė lietuviškų kunigų dalis, pasistengtų lietuvių kalbos ir žmoniškumo pramokti. Švėsdami Kalėdas ir sveikindami Naujus Metus, maždaug šiuos, čia pabrėžtus, dalykus reikia laikyti priešakyje. Vienok, suprantama pas mus visus yra gerų norų, kuriuos, progai pasitaikius, tuč-tuojaus panaudojame tinkamų darbų vykdimui. Turint tai aktyvaizdoje, iš kalno galima tikėtis, kad ateinantis metas puos mus mūsų nuveiktais darbais.

Z. Viltkauskas.

LINKSMOS KALĖDOS.

Visi žinome, kad Kalėdos tai yra šventės užgimimo Viešpaties Jėzaus. Ta šventė ne prasidėjo su užgimimu Viešpaties Jėzaus tikrai daug vėliau, kada buvo viešai leista išpažinti krikščionių tikėjimą. Historija parodo kad dar pirmieji krikščionys persekiojami Romos valdžios nors palypta šventė tą dieną užgimimo Vaikelio Jėzaus; džiaugėsi ir linksminosi, laimingai sulaukė tos dienos, nes jų gyvastis buvo visada pavojuje. Kuomet apie 306 metuose cėsorius Konstantinas valtojo Romos valdovu, jisai pirmiausiai pasirūpino palengvinti padėjimą krikščionių, daleisdamas jiems viešai išpažinti savo tikėjimą. Nuo to laiko, krikščionis pradėjo švėsti Kalėdas liuosai ir su didelė iškilme.

Jau artinasi Kalėdos. Kada pirmutinė žvaigždėlė pasirodo ant dangaus, Kalėdų vakaras prasideda. Musų žmones Lietuvoje, pabaigę dienos darbą, visa šeima nusirenka, apsedą apie stalą ir valgo kučią. Laukia tos kučios vakaro vargšai žmoneliai nes tą vakarą sugrįš jų vaikeliai kurie buna išsisklaidę po svetimus žmonis per iščius metus; dirbą, tarnauja, kad pramaitinti savę ir dar pagelbėti pramaitinti tėvams. Ant Kalėdų jie sugrįšta į tą mažą triobelę, kad nors keletą dienų atsilsėti, ir pabuti su tėvais. Perėjus šventei, išlėks vaikeliai iš ankšto lizdelio, vėl pas svetimus žmonis prie sunkių darbų net iki kitų Kalėdų. Laukia Kalėdų tėvai ir vaikai. Linksmos jiems šventės, linksmos Kalėdos.

Laukia Kalėdų turtingesniejie, kurių vaikai išleisti

į mokslo nes sugrįš vaikeliai namon.

Laukia vaikai su nekantrybia kada juos paleis iš mokyklos ir jie važiuos namon pas tėvus. Per dvi ilgas savaites ne reiks imti knygy į rankas; ne matys jie šaltų sienų mokyklos, nedrebės prieš mokytoją. Atsilės galvelės nuo sunkaus mokslo, galės džiaugtis ir žaisti į valias, aplink bus tik mylimos ypatos. Jiem linksmos kalėdos.

Laukia Kalėdų visos luomos ir visos krikščioniškos tautos, kaip Europoje taip ir Amerikoje nes tai didžiausia šeimyniška šventė. Kožnas bevienas kuris dar turi tėvus, kur jis nebutų, kad ir pamirštų per darbus ar rupeščius, atmena juos tą dieną; jeigu gali, mėgina juos atlinkyti o jeigu negali, tai nors laiską parašo, nors mintyse atmena tėvus ir savo praėjusias kuklystės dienas.

Čia Amerikoje kiekviena tauta švenčia Kalėdas taip kaip iš mažumos papratę, kaip metas po metų šventė, jas jų tėvai. Amerikiečiai kučios nedaro, bet taiso egalitęs vaikams ir duoda viens kitam dovanas. Musų žmonės pasilaiko papročių tėvų; jie daro kučią ir gieda šventas giesmes. Lietuvoj, nuo žilos senovės

merginos kučios vakare, burtus darę, spėjo katra kur ištekės. Čia jau to merginos nedaro nes daugiausiai tame pačiame mieste randa sau gyvenimui draugą. Bet visvien visi laukia linksmų Kalėdų.

Metas po metų kiek atsimename, laukėme linksmos šventės bet šie metai neatneša mums linksmų kalėdų. Žiauri karė siaučia musų Tėvynėje. Kaip baisi audra perėjo tukstančiai vokiečių per musų žemę; tik kartą perėjo, bet skaudų ženklą paliko. Suardė namus ir bažnyčias; išdraskė pušynus ir gėrias, sutremė pavus ir išnaikino turtauri tėvus, kur jis nebutų, kad ir pamirštų per darbus ar rupeščius, atmena juos tą dieną; jeigu gali, mėgina juos atlinkyti o jeigu negali, tai nors laiską parašo, nors mintyse atmena tėvus ir savo praėjusias kuklystės dienas.

Apiplėšė, kraujų aplaistė. Padarė musų tėvams, broliams ir seserims, liudnas Kalėdas. Nusiminę žmonės liudnai susirinks per kalėdas į burelius, liudnas kalbės kalbas. Tėvai su suspausta širdžia patiks šventę, nes nepareis jų sunų, paminti į karę.

Ona Sakalienė.

Ir Aš Gyvenu ir Mokuosi... Tikras Gyvenimo Vaizdelis.

Aušo rytas — prašvito saulutė. Prabėgo diena... Štai sulaukiau vakaro. Saulė, tarsi raudonai nupavutas kamuolys, lyg milžiniškos rankos paleistas iš pakalnės, ritosi žemyn ir vis slėpėsi ir slinko tolyn vakarų link, už gelsvai rausvo ugninio horizonto.

Visur pasigirdo dirbtuvių dudų pekliški staugimai, apskelbenti dirbančiai žmonėms, kad jau laikas atsitraukti nuo darbo ir nors menkutę valandėlę turėti atilsio nuo perkumščio dirbtuvių trenksmo. Kiekvienas ėjo į savo gyvenimo vietele. Ir aš skubinau namon... Parbėgau į savo kambarelių apsidairiau aplinkui — pavarčiau savo menko turinio knygynele, praskleidžiau keletą knygučių, kažką tai neužsiganėdindamas griebiaus už laikraščius; pavarčiau, paskleidžiau — ir juose man nėra užsibovijimo. Aš pradėjau svajoti apie mokslą, kuris man nusibodo... Ką daryt, ką daryt?! Aš nemėgu per naktis, ir kas-gi iš to?..

Aš buvau kadaisi laimingas. Jaučiaus laimingiausiu pasaulyje. Turėjau viltį ir drasą prie mokslo ir ateities laimingesnės, negu šiandien. Man tankiai persistatydavo ateitis ir tikslas kurį ketinau pasiekti, toks kad ir visas pasaulis prieš tai buvo vien niekai.

Mano gyvastis ir viltis buvo padėta prie vieno tikslas, kurį aš taip labai mylėjau...

Ir toji mano viltis, suteikdavo man visame kame tvirtumą. Bet dabar kas-gi iš to? Kokia ateitis man laukia? Gal kur... kaip... Ir daug jau žinoma... Mok-

slas! Ir kaip jis yra šaldus! Bet kartais ir labai kartus... Tuobodūs... Ir kaip-gi jis mane gali linksminti — jei aš nepajėgiu siekti jo iš priežasties materiališko silpumo? Ar man ir pakanka apdriskusių knygy išvaizda gerėtis? — O gal džiaugtis iš tos per naktis bamegės? Ar iš tų mano sunkių ir liudnų, vis naujų ir naujų svajonių? Ne! Jau niekas manęs nebelinksminta. Auksinė mano jaunystės viltis atsiskyrė su manim, ir aš dabar vienas, lyg pamišęs — įšiekau išiegos kad gyventi! Bet nėra jos.

Man dabar tamsi, tamsi naktis.

Aš griebiaus už plunksnos, kurią taip labai myliu, — rašau... Skaitau... mėgas jau merkia mano akis, bet nepasiduodu jam... Tai apmiegi... Sapnuoji... ir vėl prabundi... kaip ką nusi-gašti ir nerimauji... — Vėl stveries už knygos, ir vėl pasineri gilumon jų. Mąstai... kodėl man reikia tokių buti? Kodėl man tiek daug reikia svajoti?

Regi savę tokioj didelėj juroj, bet ir vėl bandai iš tos jūros išplaukti kad kiek save padaryti linksmesniu. Bet neužlgo, ir vėl žmogus nuliusti. Negali joku būdu atsiskirti nuo kazdiekuri savę gyvenimo svajonių. Taip sunku ir liudna darosi ant širdies ir sielos! Na, ir kagi? Meti į šalį visą tai. Uždainuojai, tai vėl nauji išpužiai. Apsnusti. Tik staiga pabundi, žiuri ant savo stalelio ir kas-gi ant jo? Tai ryt dienos kvotimai — lekcijos, uždaviniai, nauji išradimai, ateitis, likimas, gyvenimo reitai... (Tąsa ant 3-čio pusl.)